

Raport Polityczny
Posła Sokolnickiego

ODPIS

Helsingfors, dn. 29.VI.1920 r.

Attache Wojskowy Państwa Polskiego
w Finlandji Nr. 821.

4132

T A J N E .

DO

NACZELNE ~~BO~~ DOWODZTWA W.P.

SZTAB GENERALNY ODDZIAŁ II.

Poczta Polowa 58.

W załączeniu przedkładam odpis raportu posła Sokolnickiego Nr. 10. z dn. 29.VI.1920., dotyczącego sytuacji politycznej w Finlandji.

Attache Wojskowy

M. Pożerski m.p.

pułkownik

1. załącznik

Za zgodność odpisu:

Zubczanski
rw

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

14

Helsingfors.

z M.S.Z.

29.VI. 20:

RAPORT Nr.10.Pocztą i
komunikacja.

Raport Nr.9.wysłany został 19.VI.Obecny kurjer przybył do Helsingforsu 22.VI.,wstrzymałem jego wyjazd o cztery dni celem przesłania niniejszego raportu.

Z uwagi na zmianę w kierownictwie Ministerjum i powołując się na raport Nr.8,podnoszę raz jeszcze kwestję komunikacji polsko - bałtyckiej.Każda nowa polityka światowa miała za punkt wyjścia organizację dróg.Północne plany polityki polskiej nie staną się realnymi dopóki nie oprzemy jej na organizacji komunikacyjnej. Nie mówiąc już wcale o komunikacjach towarowych i rozwoju handlu dopóki ruch osobowy między Polską a Łotwą wymaga trzech dni podróży z trzema przesiadaniami, zaś między Polską a Finlandją siedmiu dni z ośmiu przesiadaniami, póty nie może być nawet mowy o polityce wspólnej. Wprawdzie drogą okólną przez Stockholm można dojechać w dni cztery, lecz droga ta jest kosztowną i prowadzi przez cztery granice.

Streszczam więc raz jeszcze moje wnioski:

a) droga z Helsingforsu ~~prze~~ do Warszawy może przez Gdańsk (trzy dni podróży, jedno przesiadanie i jedna granica) zalezną jest od zorganizowania przez Polskę handlu z Finlandją;

b) drogę przez państwa bałtyckie można skrócić o dni trzy prawie o połowę, wywarłszy nacisk na lepsze połączenie Łotwy z Estonją, oraz reorganizując połączenie Wilno-Dynaburg wraz z naprawieniem mostu na Dźwinie.Wówczas możnaby wprowadzić wagony bezpośrednio do Rygi,względnie do granicy estońskiej(tor wąski).

Rokowania w
Dorpacie

Zarówno delegaci fińscy, jak sowieccy postawili sobie narazie zadanie zwlekać.Rosjanie odkładają swą odpowiedź zarówno w Londynie jak w Dorpacie zapewne w oczekiwaniu rozstrzygającego sukcesu wojennego przeciw Polsce. Finowie zdaje się powzięli zaufanie do naszej siły i chwilę obecną uważają za niekorzystną dla konkludowania.P.Erich powiedział do mnie, iż obecny przewlekły stan

rokowań uważa za najlepszy.

W Dorpacie delegacje rozbiły się na trzy podkomisje: terytorjalną, ekonomiczną i zawieszenia broni. Ponieważ jednak rosyjska delegacja zamiast zapowiedzianych trzech liczy tylko dwóch członków, wzajemnie się pilnujących Łotysza i Żyda, więc obydwaj muszą ~~nie~~ urzędować w każdej z podkomisji z odpowiednimi z pomiędzy siedmiu delegatów fińskich. Skutkiem tego posiedzenia podkomisji nie mogą się odbywać równocześnie.

W komisji terytorjalnej Finlandja postawiła żądania: a) zwrócenia Pieczengi na podstawie ukazu z r. 1864; b) prawa stanowienia o swym losie dla Karelji; c) autonomji kulturalnej dla Ingermanlandji. Rosjanie odpowiedzieli argumentami dyskusyjnymi: a) co do Pieczengi, bolszewików nie obowiązuje ukaz carski; ~~z~~ za współinteresowaną równoległe z Finlandją uważają Norwegję; strategicznie Pieczengę broni Murmanu; na podobnej podstawie Rosja mogłaby rościć pretensje do Wyborga; b) co do Karelji, to już założoną tam została komuna niepodległa (zaraz też ogłoszono nominację Cyllinga, czerwonego fina, który tutaj w swoim czasie ukradł 10 milionów z Banku Państwa); dalej Karelja stanowi strategiczną obronę Murmanu, same zaś zachodnie jej parafje Repola i Porajarvi - osłonę niezbędną Piotrogradu; wreszcie argumenty, któremi Finlandja walczy ze Szwecją w sprawie Alandu przemawiają w Karelji za Rosją. W dyskusji znać było, iż bolszewicy gotowi są na ustępstwa w sprawie Pieczengi wzamian za ekonomiczne ustępstwa Finlandji. W imieniu finów odpowiedział Vennela, iż uważa taką dyskusję za zbędną i proponuje negatywny rezultat przedłożyć plenum; bolszewicy w odpowiedzi zaproponowali odłożenie do ukończenia prac komisji ekonomicznej.

W komisji ekonomicznej Finlandja wystawiła zasady: a) zwrotu własności fińskiej i obywateli finów przez Rosję; b) przejęcia materiału wojskowego przez Finlandję bez odszkodowania; c) nieodpowiedzialności Finlandji za długi państwowe Rosji; d) odszkodowania szkód i strat. W odpowiedzi rosjanie, wykazując pozatem znaczną ustępliwość, zażądali stanowczo zwrotu całej spuścizny wojskowej rosyjskiej, czem ~~nie~~ ~~uważni~~ ~~uwidocznili~~ ~~jeden~~ z celów, dla których prowadzą układy.

dla których prowadzą układy.

Obok tego treść polityczna rokowań ześrodkowała się w komisji zawieszenia broni. Gdy Finlandja zgodziła się w tej sprawie pertraktować, bolszewicy ~~sformułowali~~ sformułowali warunki: a) linja frontu po Ładogę bez zmiany, dalej na północ pasem neutralnym po 5 km. w obie strony od granicy 1914 r.; b) odtransportowanie wojsk w ciągu pięciu dni; c) linja demarkacyjna w zatoce Finskiej umożliwiająca swobodny ruch handlowy do Piotrogradu i odwrotnie; d) comiesięczna prolongata automatyczna. Warunkom tym Finlandja przeciwstawiła swoje, znacznie skromniejsze od ~~raz~~ rajajockich, a nie takie same, jak się przedtem tutejsze Ministerjum poinformowało: redukują się one do utworzenia pasa neutralnego obejmującego całą Karelję z zachowaniem zresztą położenia wojsk jak dotychczas. Do porozumienia nie doszło.

Finowie uważają, że rządowi sowietów chodzi wyłącznie o handel; zaraz na zawieszeniu broni chcą zarobić swobodny morski dostęp do Piotrogradu. Odzywają się głosy, iż cały ten targ jest bez sensu i że nie warto go było zaczynać. Mimo to jestem przekonany, iż ~~na~~ finowie nie zerwą i wojny się boją. Gdy organ socjalistów zrobił zarzut, że rząd z warunkami zawieszenia broni zwleka, gdyż musi się najpierw posła polskiego poradzić, natychmiast i skwapliwie zaprzeczono; nawiasem mówiąc, uprzednio wprowadziwszy mnie w błąd, co do tych właśnie warunków.

Delegacja sowiecka zaprotestowała przeciw uznaniu Ukrainy ~~przez~~ przez Finlandję; prawo narodów wymagało jej zdaniem uznania Ukrainy bolszewickiej Rakowskiego.

Sprawy bałtyckie

Balt.

Konferencja bałtycka w Rydze odłożona na wniosek nasz i Finlandji, proponowaną jest obecnie przez Łotwę na 20.VII. Tutejszy przedstawiciel Łotwy Zarin, oświadczył mi, iż zarówno Estonia jak i Finlandja już datę tę akceptowały i wszystko zależy obecnie ~~na~~ ~~konferencji~~ od Polski. Uważam jednak, że tutaj zapędu do konferencji niema; Ministerjum mi dziś zakomunikowało, że swoją zgodę zależniąją od zgody Polski. Nie śmiem przesądzać na ile dla Polski byłaby korzystną taka konferencja zwołana wśród naszych niepowodzeń wojennych przy akompanjamentie szczeremu ze wszechs stron przeciw nam ujadania: wysłuchalibyśmy jedynie społecznych morałów

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

17
226

i w Rydze mniej niż gdzieindziej moglibyśmy powstrzymać Finlandję od podpisania traktatu; ponieważ zaś Finlandja ma również w tem interes, aby samodzielnie powziąć decyzję w Dorpacie wniosek o odłożeniu ^{Konferencji} przejście bez trudności.

Z estońskich źródeł wojskowych wiem o krańcowem zaostreniu sporu z Łotwą rzekomo blizkiego wybuchu, pomimo całego pośrednictwa Tallentsa. Mamy tu znowu okazję, której przepuścić nie należy wywarcia naszego wpływu i podniesienia prestige'u. Sądzę, że powinniśmy się zgodzić na uznanie de jure zarówno Estonji jak Łotwy, tembardziej, że przez uznanie Estonji spełniamy akt grzeczności względem Finlandji, która nas o to od paru tygodni bezskutecznie prosi. Ale ~~z~~ zarówno w Rewlu jak w Rydze powinniśmy postawić jeden niezbędny warunek naszego kroku - obustronne przyjęcie pokojowe wyroku rozjemczego Anglii. Sądzę, że za cenę uznania przez Polskę oba kraje na to się zgodzą. a wówczas pokażemy naocznie, iż nie od Anglii samej zawisłość państw bałtyckich.

Jednocześnie należałoby na obu tych państwach wymóc przynajmniej zasadę konwencji pocztowej, telegraficznej. ~~ixx~~ Przypominam, iż ~~xxixxxxx~~ telegramy nasze przechodzą przez Niemcy, opłacając niepotrzebną daninę i narażając raz jeszcze szyfr.

Stasun-
ki fin-
landzkie Znamieniem chwili jest uprzedzająca grzeczność osobista i daleko idąca rezerwa polityczna względem mnie. Ministerjum zaprosiło mnie z żoną na parodniową wycieczkę na północ Finlandji, ofiarowując nam wagon salonowy Ministra; dla nas urządzono również dyplomatyczne "polsko angielskie oglądanie umocnień morskich Helsingforsu. Jestem obecnie trzecim w koleji posłów (po Norwegu i Francuzie), co łączyć się musi z honorowaniem pro forma. Ale pozatem zupełnie rezerwa, nie wiedzieć czem bardziej wywołana: czy wypadkami na froncie, czy dość obcesowo, w przededniu opuszczenia Kijowa, wydobytem od nich uznaniem Ukrainy, czy dwolicowym planem w Dorpacie, czy też zabagnieniem afery alandzkiej.

Finlandja Z rezerwy wyszedł na chwilę Holsti, prosząc, abym ~~xxxxxxxxxxxx~~ proponował mojemu rządowi interwencję w Lidzie Narodów za Finlandję o Aland. Odpowiedziałem po pewnym czasie przypomnieniem naszej zasady neutralności w tej sprawie, którą naruszyć moglibyśmy w jednym tylko wypadku: gdyby Finlandja coś nam za to dała np. gdyby dała wiążące przyrzeczenie niezawierania niczego w Dorpacie.

Sprawa Alandu wedle wszelkich danych traci na ~~sm~~ ostrości z chwilą, gdy opinja stron obu przyjęła z zadowoleniem wnioski przekazania konfliktu Lidze. ⁷ Niespodzianki niepomyślne nie są wykluczone, gdyż nie uspokoił się wcale ferment, z którego konflikt się począł: wbrew przewidywaniu ludzi rozsądnych, proces o przygotowanie zdrady stanu ~~z~~ zostaje wytoczonym uwięzionym delegatom wysp, temsamem zaś wzrastają obawy jakiegoś acte irreparable samej ludności Alandu.

---ooo000ooo---

Za zgodność odpisu:

Fabreński
pur

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PIL
INS
AR
N

228

19